

Nr 11

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 februari 1961 dagtecknad proposition, nr 47, vilken hänvisats till statsutskottet såvitt avser ett under rubriken Vissa anslag ur kyrkofonden m. m. upptaget förslag om anslag under åttonde huvudtiteln, och i övrigt till lagutskott, varvid propositionen behandlats av tredje lagutskottet såvitt avser under nämnda rubrik upptagna förslag om anslag ur kyrkofonden och i övrigt av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen, så vitt nu är i fråga, medgiva att vissa här nedan närmare angivna anslag måtte utgå ur kyrkofonden.

I samband med propositionen har utskottet behandlat dels de till lagutskott hänvisade likalydande motionerna nr 561 i första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* och nr 668 i andra kammaren av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, dels o c k de likalydande motionerna nr 562 i första kammaren av herr *Eskilsson m. fl.* och nr 667 i andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* i vad dessa motioner hänvisats till lagutskott.

I motionerna I: 561 och II: 668 hemställas, »att riksdagen måtte — utöver de av departementschefen föreslagna anslagen till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse — till avlöning av Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömanspräst i Hamburg anvisa 18 500 kronor att utgå ur kyrkofonden efter förmedling av Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse och enligt de närmare instruktioner, som Kungl. Maj:t kan komma att meddela.»

Motionerna I: 562 och II: 667 avse bidrag till den vid Sköndalsinstitutet bedrivna verksamheten. I motionerna hemställas, såvitt nu är i fråga, »om undersökning i syfte att ur kyrkofonden kunna tilldela Sköndalsinstitutet anslag för» avlölandet av den vid institutet anställde direktorn.

En närmare redogörelse för motionerna lämnas här nedan.

Propositionens huvudsakliga innehåll i nu förevarande del

Förslag framlägges om en höjning av representationsbidragen till biskoparna. Avlöningsbidragen till sjömanspräster föreslås uppräknade med hänsyn till ökade lönekostnader. För anlitande av biträde inom ecklesiastik-

departementet vid handläggningen av kyrkliga frågor föreslås, att ett anslag av 50 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Kostnaderna för stiftskansliutredningen föreslås till viss del gäldas av kyrkofondsmedel. Förslag framlägges om vissa ändringar beträffande dövprästorganisationen samt anordnande av utbildning för blivande dövpräster. Vidare föreslås särskilda bidrag ur kyrkofonden utgå för budgetåret 1961/62 till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet samt till svenska kyrkans representation vid Kyrkornas världsråds generalförsamling i New Delhi.

För underhållsarbeten i Göteborgs domkapitels lokaler föreslås att ett belopp å 3 000 kronor får utgå ur kyrkofonden.

En närmare redogörelse för de olika i propositionen behandlade frågorna lämnas i punkterna 1—8 här nedan. Motionerna behandlas i anslutning till de punkter i propositionen, till vilka motionerna anknyter.

1. Biskoparnas representationsbidrag

Under erinran om att de årliga representationsbidragen varit oförändrade sedan 1952 föreslås i propositionen (s. 22) en höjning av bidragen från 9 000 kronor till 18 000 kronor för ärkebiskopen, från 5 000 till 10 000 kronor för biskopen i Lunds stift och från 3 000 kronor till 6 000 kronor för annan biskop.

2. Avlöningsbidrag till sjömanspräster

A. Propositionen

Ur kyrkofonden utgår för närvarande till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse jämlikt 6 § andra stycket 4) kyrkofondslagen elva bidrag, vart och ett å 16 800 kronor, för avlöande av präster, som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Sjömansvårdsstyrelsens framställning om anslagshöjning

Styrelsen har upprepat en tidigare gjord framställning om bidrag till avlöande av ytterligare två sjömanspräster. Vidare har styrelsen anhållit om viss höjning av bidragsbeloppen.

Kammarkollegiet har avstyrkt bifall till sjömansvårdsstyrelsens framställning om ökning av antalet bidrag men tillstyrkt viss höjning av bidragsbeloppen. Kollegiet har vidare framhållit önskvärdheten av att möjligheterna för ett nordiskt samarbete på förevarande område närmare prövas i syfte att vinna kostnadsbesparing.

*Frågan om bidrag till Evangeliska fosterlandsstiftelsen
för avlönande av sjömanspräster*

I anledning av väckta motioner om bidrag ur kyrkofonden till avlönande av Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömanspräster i Hamburg, Lübeck och Liverpool anförde tredje lagutskottet i utlåtande nr 19 år 1960 följande.

Den verksamhet, som utövas genom de i utlandet stationerade sjömansprästerna är enligt utskottets mening förtjänt av allt stöd och varm uppskattning. Detta gäller verksamheten bland såväl sjömän som andra svenskar i utlandet. Att verksamheten fyller ett starkt behov framgår även av det siffermaterial, som redovisats i motionerna. Värdet av verksamheten påverkas enligt utskottets mening icke av om den bedrivs genom svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse eller genom annat trossamfund än svenska kyrkan. Starka skäl talar därför för bifall till yrkandet i motionerna om anslag ur kyrkofonden. Med hänsyn till det sätt, varpå kyrkofonden tillkommit, och fondens ändamål anser utskottet det emellertid tveksamt, huruvida anslag ur fonden kan utgå till ett enskilt samfund som Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Stiftelsens organisation och förvaltning är sålunda icke underkastad kontroll eller insyn genom vare sig statlig eller kyrklig myndighet.

Enligt utskottets mening bör det, trots nu angivna betänkligheter, icke möta hinder att tillfredsställa det mycket angelägna behov, som motionärernas yrkande om anslag ur kyrkofonden avser att fylla. Flera lösningar är här tänkbara. En sådan vore att ställa ökade medel till förfogande för svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse med medgivande för styrelsen att i viss utsträckning bidra även till kostnaderna för sjömansvård, som bedrivs genom andra samfund än svenska kyrkan. Vilken lösning som än väljes torde krävas ändringar i gällande författningar eller utfärdande av nya sådana. På grund härav synes det ej nu kunna komma i fråga att för tillgodoseende av sjömansvårdens behov medgiva anslag ur kyrkofonden utöver vad i propositionen föreslagits. Utskottet förväntar emellertid, att Kungl. Maj:t före framläggandet av anslagsäskandena för budgetåret 1961/62 överväger de spörsmål, som är förenade med det i motionerna framställda yrkandet, och att vid de ställningstaganden, som därefter kan följa, beaktas vad utskottet här ovan anför.

Riksdagen beslöt giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför.

Över vad riksdagen sålunda anför har, efter remiss, yttranden avgivits av *svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, Evangeliska fosterlandsstiftelsen, statskontoret och kammarkollegiet.*

Sjömansvårdsstyrelsen hyser den uppfattningen, att det med hänsyn till den verksamhet, som bedrivs vid Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömanskyrkor, i och för sig vore motiverat, att bidrag ur kyrkofonden skulle kunna påräknas till präst, anställd vid under stiftelsen lydande sjömanskyrka. Mot bakgrunden av omfattningen av den verksamhet sjömansvårdsstyrelsen för närvarande själv utövar i 29 utländska hamnar samt det förhållandet, att det sammanlagda kyrkofondsbidraget under en lång följd av år motsvarat ungefär tio procent av styrelsens totala utgifter för sin verksamhet, finner styrelsen det vara rimligt, att ett bidrag ur kyrkofonden till

Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömansvård utgår med ungefär samma procent av stiftelsens totala utgiftssumma för sin sjömansvård. Styrelsen förklarar sig beredd att, om så anses lämpligt, förmedla vederbörande kyrkofondsbidrag men önskar i sådant fall klara instruktioner beträffande bidragsförmedlingen.

Evangeliska fosterlandsstiftelsen, som finner det angeläget att betona, att sällskapet är ett evangelisk-lutherskt missionssällskap inom svenska kyrkan, tillstyrker bidrag ur kyrkofonden enligt motionärernas förslag och har icke något att erinra mot att bidraget förmedlas genom svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse.

Statskontoret finner med hänsyn till att stiftelsen i princip måste betraktas som en enskild kyrklig sammanslutning starka principiella betänkligheter möta mot att med kyrkofondsmedel bidraga till de i stiftelsens tjänst anställda sjömanspräster. Enligt kyrkofondslagen får kyrkofonden endast användas »för kyrkliga ändamål på sätt i lagen bestämmes». Enligt statskontorets mening kan med kyrkligt ändamål i detta sammanhang endast avses sådan kyrklig verksamhet, som bedrivs inom svenska kyrkans ram och av dess organ.

Om emellertid bidrag rent principiellt anses böra utgå till avlönande av stiftelsens sjömanspräster, bör likväl beslut om sådant bidrag enligt statskontorets mening inte fattas utan att en allmän bedömning gjorts av angelägenhetsgraden vad gäller de hamnar, där stiftelsens präster är verksamma, och de hamnar, där präster i sjömansvårdsstyrelsens tjänst finnes anställda.

Kammarkollegiet uttalar i huvudsak följande.

Det måste betecknas såsom en för kyrkofonden hittills i stort sett främmande uppgift att lämna bidrag till en enskild kyrklig sammanslutning. Den föreliggande frågan har därför stor principiell vikt. Många andra enskilda kyrkliga sammanslutningar eller anstalter finnes, vilka fullgör för kyrkan synnerligen betydelsefulla uppgifter utan att åtnjuta något stöd från kyrkofonden. I detta hänseende må särskilt framhållas diakoniväsendet.

Utom det avvägningssproblem, som berörts av statskontoret, nämligen frågan om icke vissa av sjömansvårdsstyrelsens arbetsstationer, för vilka något avlöningsbidrag ur kyrkofonden icke beräknats, borde äga företräde framför någon av fosterlandsstiftelsens nu till understöd föreslagna arbetsstationer, anmäler sig sålunda även problemet om en rätt avvägning, i vad gäller ett eventuellt understöd från kyrkofonden, mellan fosterlandsstiftelsens sjömansvård och den verksamhet till gagn för kyrkan, som bedrivs av andra enskilda kyrkliga sammanslutningar eller anstalter. Ytterst framställer sig frågan, huruvida icke kyrkliga ändamål, som faller inom ramen för kyrkofondens nuvarande uppgifter, i ett eller annat avseende kan anses otillräckligt tillgodosedda och därför bör komma i åtanke, innan fonden iklädes för densamma hittills främmande engagemang.

Av det anförda synes närmast följa, att ett slutligt ställningstagande till det ifrågasatta bidraget ur kyrkofonden till fosterlandsstiftelsens sjömanspräster icke kan ske utan en ingående utredning av de antydda avvägningssproblemen samt över huvud kyrkofondens rättsliga ställning och de uppgifter, som med hänsyn härtill kan åläggas fonden.

Det synes knappast rimligt att medan anslag ur kyrkofonden — med visst undantag — för närvarande ej utgår till avlöning av vid diakonianstalterna anställda präster, vilka har full kompetens för församlingstjänst inom svenska kyrkan med rätt till prästerlig tjänstårsberäkning, bidrag ur fonden skulle utgå till hos fosterlandsstiftelsen anställda sjömanspräster, vilka ej innehar sådan kompetens. Enligt vad under hand inhämtats uppgick fosterlandsstiftelsens utgifter för sjömansprästernas verksamhet 1959 till 171 025 kronor, vilka utgifter för år 1960 beräknats öka med 12 000 kronor. Om bidrag ur kyrkofonden till denna verksamhet skulle fastställas i förhållande till den totala kostnaden i anslutning till vad sjömansvårdsstyrelsen härutinnan föreslagit, skulle bidraget komma att motsvara föga mer än ett av de avlöningsbidrag som för närvarande utgår till sjömansvårdsstyrelsen. Det torde knappast böra ifrågakomma att för en så begränsad anslagsfråga företaga en utredning av den omfattning, som här ifrågasatts. Varken de i saken väckta motionerna eller handlingarna i övrigt i ärendet synes för övrigt klart ge vid handen, att fosterlandsstiftelsen har något mera trängande behov av särskilt understöd för ifrågavarande verksamhet. Om ett sådant behov likaväl skulle visas föreligga synes följdriktigast, att anslag härför får utgå på riksstaten såsom tidigare varit fallet beträffande den av svenska kyrkan bedrivna sjömansvården m. m. i utländska hamnar. De skäl, som på sin tid föranledde överförandet av anslaget för sistnämnda verksamhet från riksstaten till kyrkofonden, saknar nämligen i det väsentliga giltighet för fosterlandsstiftelsens del.

Departementschefen

Någon saklig skillnad kan visserligen inte anses föreligga mellan den sjömansvård, som bedrivs av svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, och den som handhaves av Evangeliska fosterlandsstiftelsen, men då stiftelsen har karaktär av enskild sammanslutning blir frågan om bidrag ur kyrkofonden till avlöning av sjömanspräster i fosterlandsstiftelsens tjänst en fråga av principiell betydelse, som bör lösas endast i samband med en grundligare utredning av hela spörsmålet om kyrkofondens användningsområde. I likhet med kammarkollegiet anser jag inte att förevarande fråga motiverar en utredning av så omfattande slag.

Härtill kommer också, såsom myndigheterna framhållit, att frågan om bidrag ur kyrkofonden till fosterlandsstiftelsens sjömansvård måste vägas mot övriga anspråk på bidrag ur fonden. Vid avvägning av föreliggande framställningar om anslag ur fonden har jag inte funnit mig böra tillstyrka någon ökning av antalet avlöningsbidrag till sjömanspräster. Framställningen om bidrag till fosterlandsstiftelsens sjömansvård torde därför redan av detta skäl inte böra föranleda någon åtgärd.

I likhet med vad som tidigare skett bör däremot en viss uppräknig av nu utgående elva avlöningsbidrag till sjömansprästerna ske med hänsyn till de ökade lönekostnaderna. Jag tillstyrker för egen del den av sjömansvårdsstyrelsen begärda höjningen av bidragsbeloppen från och med nästa budgetår till 18 500 kronor, vilket innebär en kostnadsökning av

sammanlagt 18 700 kronor för kyrkofonden. Vidare förordar jag, att retroaktivt tillägg till de nuvarande avlöningsbidragen får utgå för tiden den 1 januari 1960—den 30 juni 1961 med ett avrundat belopp av 1 700 kronor per bidrag eller tillhopa likaledes 18 700 kronor.

B. Motionerna

I motionerna (I: 561 och II: 668) lämnas först en kortfattad redogörelse för propositionens innehåll i fråga om anslag ur kyrkofonden till avlöande av Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömanspräster. Med anledning av att kammarkollegiet ifrågasatt stiftelsens behov av understöd för sin sjömansvård erinras om att all verksamhet som bedrivs av stiftelsen bekostas genom frivilliga gåvor. Vidare anföres:

Dessutom måste framhållas, att frågan om sjömansvårdens överlåtande till Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse av ekonomiska skäl, förelåg till behandling 1960 inom Evangeliska fosterlandsstiftelsens styrelse, som dock beslöt att tills vidare fortsätta denna verksamhet. En viss förhoppning var därvid knuten till en positiv lösning av de i riksdagen väckta motionerna om bidrag till avlöning av sjömanspräster i Hamburg, Lübeck och Liverpool.

Departementschefens uttalande, att stiftelsens anspråk på anslag ur kyrkofonden måste vägas mot övriga anspråk på bidrag ur fonden och hans därvid gjorda hänvisning till att han icke funnit sig böra tillstyrka någon ökning av antalet avlöningsbidrag till sjömanspräster inom svenska kyrkans sjömansvård har föranlett motionärerna uttala, att den återopade omständigheten icke kan ha någon avgörande betydelse. Som motivering anföres följande.

Om bidrag ej hindras av principiella skäl och den av stiftelsen bedrivna sjömansvården ur sakliga synpunkter måste anses likvärdig med den som bedrivs av sjömansvårdsstyrelsen — vilket departementschefen vitsordat — synes anslagsgivningen böra bero på en avvägning mellan sjömansvårdens behov å de olika platserna. Om verksamheten i exempelvis Hamburg därvid befinnes vara av större värde än verksamheten i någon hamn, där sjömansvårdsstyrelsen har en präst stationerad, synes anslaget till verksamheten i Hamburg böra äga företräde.

Till komplettering av de i 1960 års motioner lämnade upplysningarna angående omfattningen av den i Hamburg bedrivna verksamheten lämnas den uppgiften att antalet besökande ökat från 25 228 år 1959 till 29 352 år 1960.

Vidare anför motionärerna.

I den principiella frågan om anslag ur kyrkofonden till enskilda kyrkliga sammanslutningar av typ Evangeliska fosterlandsstiftelsen synes det oss otillfredsställande, att departementschefen icke velat taga ställning eller ansett sig kunna verkställa en klarläggande utredning. Oavsett detta synes det oss emellertid som om departementschefen, utan att för den skull taga ställning till principfrågan, i propositionen anvisat en framkomlig väg även för lösning av nu förevarande fråga. Departementschefen har behandlat

frågan om anslag till Svenska diakonsällskapet för viss verksamhet vid Sköndalsinstitutet. I denna fråga har från remissmyndigheterna — bland annat kammarkollegiet — gjorts samma principiella invändningar som mot anslag till Evangeliska fosterlandsstiftelsen för dess sjömansvård. Departementschefen har emellertid funnit den vid nämnda institut bedrivna utbildningen av kyrkomusiker intaga en sådan särställning, att anslag ur kyrkofonden kan utgå.

I den mån man kan tala om en särställning, torde detta gälla även den sjömansvård, som bedrivs av stiftelsen. Diakonsällskapet synes — detta torde vitsordas av departementschefen — ej intaga annan ställning än Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Ett slopande av verksamheten för utbildningen av kyrkomusikerna i fråga skulle uppenbarligen framtvunga en motsvarande utbildning genom något kyrkans organ. På samma sätt skulle ett slopande av den verksamhet fosterlandsstiftelsen bedriver i Hamburg med all säkerhet framtvunga att fråga uppkommer om verksamhetens övertagande av sjömansvårdsstyrelsen.

Slutligen uttalas i motionerna att den av Evangeliska fosterlandsstiftelsen i Hamburg bedrivna verksamheten är den som i första hand bör ifrågakomma till anslag.

3. Anslag till anlåtande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden

Av skäl som närmare redovisas i propositionen (s. 26) föreslås i denna del en sänkning av det nu utgående anslaget från 60 000 kronor till 50 000 kronor.

4. Kostnaderna för stiftskansliutredningen

Departementschefen anför.

Från åttonde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga har till bestridande av kostnaderna för den numera avslutade stiftskansliutredningen utgått 142 630 kronor 91 öre. I enlighet med hittills tillämpad praxis i fråga om utredningar beträffande sådana ändamål, som bekostas ur kyrkofonden, bör i förevarande fall en del av utredningskostnaderna slutligt gäldas av kyrkofonden. Med hänsyn till den fördelning av driftutgifterna för stiftskansliorganisationen, som regelmässigt sker mellan statsverket och kyrkofonden, föreslår jag, att 60 procent av nämnda utredningskostnader bestrides av fonden. Från denna bör således till nyssnämnda anslag under åttonde huvudtiteln överföras ett belopp av 85 578 kronor eller i runt tal 86 000 kronor.

5. Underhållsarbeten i lokalerna för domkapitlet i Göteborg

De föreslagna underhållsarbetena beräknas draga en kostnad av i runt tal 6 000 kronor. Då domkyrkan saknar medel för att bestrida dessa kost-

nader föreslås, att kostnaderna enligt hittills tillämpade grunder och i enlighet med den mening som uttryckts av statskontoret och kammarkollegiet fördelas lika mellan statsverket och kyrkofonden. Förslag framlägges därför om anslag ur kyrkofonden med 3 000 kronor.

6. Dövprästorganisationen m. m.

Gällande bestämmelser rörande de dövas religiösa omvårdnad återfinnes i kungörelsen den 20 maj 1938 (nr 345) angående dövstumpräster. Enligt denna kungörelse skall riket vara indelat i fem dövprästdistrikt med en präst inom varje distrikt. Det närmare överinseendet över verksamheten utövas av fem olika domkapitel, ett för varje distrikt. Kungörelsen innehåller vidare, bland annat, bestämmelser om behörighet till dövprästbefattning samt om tillsättningsförfarandet.

I en vid 1958 års kyrkomöte avgiven motion, nr 28, påtalades olägenheterna av den rådande decentraliseringen på detta område samt restes krav på medinflytande för de döva vid tillsättning av dövpräst. I motion nr 29 vid samma kyrkomöte behandlades vidare frågan om underlättande för präst att skaffa sig erforderlig utbildning för behörighet som dövpräst samt frågan om lönesättningen för dövprästerna. Andra tillfälliga utskottet anslöt sig i betänkande nr 6 till motionärernas yrkanden och uttalade även, att med hänsyn till såväl kyrkoherdes för döva behov av tjänstebiträde och vikarie som till rekryteringen av kyrkoherdetjänsterna ett visst adjunktsystem kunde tänkas ifrågakomma. Kyrkomötet anhöll i skrivelse den 23 september 1958, nr 6, *dels* om en allmän översyn av lagstiftningen rörande de dövas omvårdnad i religiöst hänseende, *dels* om åtgärder, ägnade att underlätta möjligheterna för präst att skaffa sig sådan utbildning som fordras för behörighet att uppehålla befattning såsom kyrkoherde för döva, *dels* ock att befattningen såsom kyrkoherde för döva måtte placeras lägst i lönegrad Ao 24.

Kyrkomötets skrivelse har varit föremål för remissbehandling varjämte inom ecklesiastikdepartementet utarbetats förslag till utbildningsplan för blivande präster för döva. Angående innehållet i avgivna remissyttranden och innebörden av den framlagda utbildningsplanen hänvisas till propositionen (s. 28—30).

Departementschefen

I samband med att det blivit aktuellt att återbesätta ett par tjänster som kyrkoherde för döva har frågan om rekryteringen av dessa prästtjänster kommit i blickpunkten och kyrkomötet har påtalat de svårigheter som här föreligger. Det främsta hindret för rekrytering utgör otvivelaktigt det krav som måste uppställas på förtrogenhet med de dövas speciella situation och

deras uttrycksmedel, särskilt åtbördsspråket. Starka skäl talar för att åtgärder bör vidtagas för att underlätta för präster, som kan vilja ägna sig åt verksamhet bland de döva, att skaffa sig lämplig utbildning härför. Kyrkomötets förslag i denna del har tillstyrkts i remissyttrandena.

Inom ecklesiastikdepartementet har förslag utarbetats rörande lämplig uppläggning av utbildningen för blivande präster för döva. Detta förslag, — — — som innebär en åtta månaders specialutbildning, delvis förlagd till dövlararseminariet, anser jag mig kunna biträda. Utöver den undervisning, som meddelas vid dövlararseminariet, fordras kompletterande undervisning, främst i åtbördsspråket och dess speciella användning vid kyrkliga förrättningar. Kostnaderna för denna särskilda undervisning torde kunna beräknas till cirka 13 000 kronor per elev, då det i allmänhet endast blir fråga om utbildning av en enstaka präst åt gången. Tidvis torde intervallerna mellan utbildningstillfällena bli ganska långa. Till utbildningskostnaderna kommer vidare kostnaden för lön åt präst under utbildningstiden, något som tycks mig väsentligt, då rekryteringen helst bör ske bland präster med några års erfarenhet av församlingsarbete. Ifrågavarande ersättning bör bestämmas enligt i huvudsak samma grunder, som gäller för ersättning åt deltagare i praktisk lärarkurs. Ordinarie präst bör åtnjuta ersättning för mistad lön under tjänstledighet för utbildningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utforma de närmare bestämmelserna härvidlag ävensom att på ansökning i varje enskilt fall besluta om ersättning, som nu sagts, och anvisa övriga erforderliga medel för utbildning varom här är fråga. Här avsedda kostnader torde — liksom kostnaderna för dövprästorganisationen i stort — bära åvila kyrkofonden och enligt angivna grunder utgå jämlikt 6 § andra stycket 9) kyrkofondslagen.

Såsom anordnare och huvudman för denna specialutbildning synes lämpligen den inom svenska kyrkans diakonistyrelse arbetande kyrkliga nämnden för döva kunna fungera. Nämnden, i vilken ingår företrädare för de döva, har under hand förklarat sig villig härtill. Den torde med hänsyn till sina övriga arbetsuppgifter lätt kunna överblicka uppkommande rekryteringsbehov och vid lämplig tidpunkt hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande av medel till utbildning av intresserade präster. Givetvis förutsättes detta ske i nära samråd med vederbörande domkapitel och dövlararseminariet.

I samband med inrättandet av den här föreslagna utbildningen för blivande dövpräster torde också 1938 års förutnämnda kungörelse bli föremål för översyn. Någon ändring i den nuvarande organisationen med fem kyrkoherdar i var sitt distrikt finner jag inte skäl att föreslå. Däremot anser jag mig bära tillmötesgå önskemålet om en effektivare samordning av den nuvarande verksamheten genom en centralisering av tillsynen till ett enda domkapitel. Inseendet över kyrkoherden för döva i Stockholms distrikt ankommer alltsedan år 1938 på domkapitlet i Uppsala och överflyttades

således inte till Stockholms domkapitel, när Stockholms stift senare bildades. Med hänsyn till den mindre arbetsbelastningen vid domkapitlet i Stockholm föreslår jag nu, att inseendet över samtliga kyrkoherdar för döva skall utövas av detta domkapitel. För att vinna bättre samordning bör vidare en årlig sammankomst med kyrkoherdarna för döva få hållas. Kostnaderna härför kan beräknas uppgå till cirka 1 000 kronor och torde få bestridas ur det för kyrkoherdarna för döva under åttonde huvudtiteln beräknade anslaget till reseersättningar m. m. i omkostnadsstaten för domkapitlet och stiftsnämnderna m. m.

Inrättandet av en särskild prostattjänst finner jag inte motiverat vid den organisation jag nu förordat. Vid översynen av gällande bestämmelser torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i vilken form de döva bör beredas visst medinflytande vid tillsättning av tjänst som kyrkoherde för döva. Beträffande kyrkoherdarnas löneställning vill jag slutligen erinra om att dessa tjänster enligt beslut vid fjolårets riksdag uppflyttats från lönegrad Ao 22 till Ao 23 från och med innevarande budgetår. Någon ytterligare lönegradsuppflyttning är jag inte beredd att förorda.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som föranledes av vad jag här förordat.

7. Bidrag till viss utbildning vid Sköndalsinstitutet

A. Propositionen

Vid Sköndalsinstitutet i Stockholm utbildar Svenska diakonsällskapet diakoner ävensom i övrigt män och kvinnor för kyrkligt och samhälligt socialt arbete. Institutet omfattar — förutom en sjukvårdarskola — diakonskolan, vid vilken utbildningen bedrivs dels i form av en allmän kurs av förberedande slag, dels såsom fackutbildning på fyra olika linjer, nämligen församlingslinje, social linje, kyrkokameral linje och från och med läsåret 1959/60 kyrkomusikalisk linje. Vid sistnämnda linje meddelas såväl den kyrkomusikaliska som den pedagogiska utbildning, som fordras för behörighet till kyrkokantorstjänst. Antalet elever vid denna linje utgjorde första läsåret 4 och är innevarande läsåret 6.

Motioner vid 1960 års riksdag

I två likalydande motioner till 1960 års riksdag (I: 597 och II: 737) hemställdes, att riksdagen måtte bevilja Svenska diakonsällskapet ett anslag av 50 000 kronor ur kyrkofonden för budgetåret 1960/61 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t förorda, att bidrag till lärarlönerna vid Sköndalsinstitutet i fortsättningen i största möjliga utsträckning finge utgå efter samma normer som för övriga jämförbara enskilda utbildningsanstalter. Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd (rskr 294). I det till grund för riksdagens beslut liggande utlåtandet av statsutskottet (nr 118) uttalades, att

man inte borde taga ställning till frågan om statsbidrag till lärarlönerna vid Sköndalsinstitutet förrän frågan om diakoniens framtida inriktning och ställning inom svenska kyrkan blivit bättre klarlagd. Denna principiella ståndpunkt hindrade dock enligt utskottets mening inte, att en viss utbildningsgren vid institutet, vars ställning vore mera entydig, kunde erhålla stöd ur exempelvis kyrkofonden. Utskottet tänkte därvid i första hand på den utbildning av kyrkokantorer, som sker vid institutet. Utskottet, som inte var berett att tillstyrka ytterligare anslag ur kyrkofonden budgetåret 1960/61 för nya ändamål, förutsatte likväl, att departementschefen vid kommande avvägning av framställningar om bidrag ur kyrkofonden till verksamhet, som gagnar kyrkan i dess helhet, också skulle uppmärksamma ifrågavarande utbildning vid Sköndalsinstitutet.

Framställning av Svenska diakonsällskapet om anslag

Direktionen för Svenska diakonsällskapet har, under åberopande av nyss refererade utlåtande, anhållit om anslag för budgetåret 1961/62 till den vid Sköndalsinstitutet bedrivna utbildningen.

I anledning av nyssnämnda framställning har kammarkollegiet avgivit yttrande, varvid kollegiet erinrat om att frågan om diakoniens ställning och dess inorganiserande i svenska kyrkan länge varit aktuell och att, bland annat, 1953 års kyrkomöte gjort framställning om utredning av hela denna fråga, vilken alltjämt vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Synnerlig återhållsamhet vore motiverad i fråga om varje åtgärd som med avseende på spörsmålet om finansieringen av diakonianstalernas verksamhet kunde innebära ett föregripande av en blivande utredning. Kammarkollegiet anför vidare följande.

Utan en dylik utredning synes de principiella konsekvenserna av ett bifall till framställningen svårigen kunna överblickas. Det ifrågasättes nämligen här, att kyrkofondens användningsområde skulle utvidgas till att omfatta för fondens hittillsvarande ändamål i stort sett främmande uppgifter. Kyrkofonden har sålunda — frånsett ett nu utgående obetydligt avlösningsbidrag till diakonianstalerna — icke förut tagits i anspråk för understödande av verksamheten vid dessa anstalter. Ett bifall till framställningen skulle skapa ett prejudikat, som måhända kunde åberopas som stöd för ansökningar om anslag även från andra diakonianstalter. Vidare bör beaktas, att kyrkofonden hittills över huvud icke avsetts skola bestrida utbildningskostnader. Prästutbildningen vid de teologiska fakulteterna, för att taga det viktigaste exemplet, bekostas sålunda av statsmedel.

På grund av det anförda anser kollegiet sig icke kunna tillstyrka bifall till föreliggande framställning, i vad den avser bidrag ur kyrkofonden för Sköndalsinstitutet.

Departementschefen

Inledningsvis vill jag erinra om att frågan om en inorganisering av diakonien i kyrkan i sig rymmer ett flertal detaljfrågor. Det gäller sålunda spörs-

mål såsom skapandet av ett officiellt centralt organ för diakonien, vidare frågan om diakonianstälternas framtida ställning, diakoniarbetarnas anställningsförhållanden och slutligen även frågor om gränsdragningen för diakoniatet, diakonvigningens innebörd m. m. Med anledning av en vid 1958 års kyrkomöte ånyo väckt motion om utredning fann kyrkomötet det också angeläget att begränsa frågekomplexet till att främst avse frågan om ett centralorgan för diakonien. Denna fråga hänsköts till kyrkomötets utredningsnämnd och torde sålunda komma att aktualiseras vid nästa kyrkomöte.

Beträffande de övriga frågorna i detta sammanhang, vill jag understryka, att diakonien utgör en gren av den frivilliga kyrkliga verksamheten, vilken i likhet med mission och sjömansvård huvudsakligen uppbäres av kyrkfolkets offervilja. Den bör också av naturliga skäl ha stor frihet att anpassa sina verksamhetsformer till de krav på kristen människovård, som kan resas under skiftande samhällsförhållanden. De enskilda diakonianstälternas ställning, utbildningens utformning och diakoniarbetarnas arbetsvillkor bör därför enligt min mening inte bli föremål för en närmare reglering från statsmakternas sida. I vissa av de berörda frågorna kring diakoniatet råder också delade meningar inom kyrkan. Ett fortsatt klarläggande av diakoniens uppgifter och formerna för dess fastare anknytning till församlingslivet bör därför ankomma på kyrkans egna organ.

Som en konsekvens av denna uppfattning har Kungl. Maj:t nyligen beslutit lämna de av 1941 och 1953 års kyrkomöten gjorda framställningarna om utredning av berörda frågor utan vidare åtgärd.

Mot denna bakgrund är jag inte heller beredd att tillstyrka ansökningen om bidrag av allmänna medel till Sköndalsinstitutets utbildning av diakoniarbetare. Jag vill även erinra om de ekonomiska konsekvenser ett bifall till diakonsällskapetets ansökning skulle få med hänsyn till att likartad utbildning bedrivs också vid fyra diakonissanstalter.

I likhet med statsutskottet vid fjolårets riksdag finner jag emellertid, att den kyrkomusikaliska linjen vid Sköndalsinstitutet i viss mån intar en särställning. Den utbildning, som där med stöd av Kungl. Maj:ts medgivande den 8 maj 1959 bedrivs, avser nämligen att ge behörighet till den nya typ av kyrkomusikertjänster, kyrkokantorstjänster, som inrättats genom 1958 års kyrkomusikerreform. Vid sidan av Sköndalsinstitutet finns inte någon läroanstalt, som meddelar både de kyrkomusikaliska och de musikpedagogiska kunskaper, som fordras för dessa tjänster. Då det sålunda här är fråga om en utbildning för reguljära tjänster som kyrkomusiker, anser jag mig inte böra motsätta mig ett visst bidrag till kostnaderna härför. Tillkomsten av ett sådant bidrag torde inte stå i strid med de principiella synpunkter jag i det föregående anfört rörande diakonien och utbildningen av diakoniarbetare. Jag finner inte heller, att några avgörande principiella skäl kan anföras mot att anlita kyrkofondsmedel till bestridande av kostnader för sådan spe-

ciell, för vissa kyrkliga tjänster betydelsefull utbildning, som inte ordnas genom det allmännas försorg. Med hänsyn till utbildningens syfte bör sålunda här ifrågasatt bidrag enligt min mening kunna utgå ur kyrkofonden. Det bör upptagas med ett avrundat belopp som, med utgångspunkt i att kyrkomusikerutbildningen vid institutet under budgetåret 1961/62 får den av diakonsällskapets direktion förutsatta omfattningen, torde bestämmas till 50 000 kronor.

Jag föreslår sålunda, att för budgetåret 1961/62 jämlikt 6 § andra stycket 9) kyrkofondslagen anvisas ett anslag av högst 50 000 kronor såsom bidrag till kostnaderna för den kyrkomusikaliska linjen vid Sköndalsinstitutet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma i vilken utsträckning och på vilka villkor anslaget skall få tagas i anspråk för ändamålet.

B. Motionerna

I motionerna (I: 562 och II: 667) lämnas följande uppgifter angående den vid Sköndalsinstitutet bedrivna verksamheten.

Kostnaderna för den vid institutet bedrivna kyrkomusikaliska utbildningen uppgår till 75 000 kronor. Det i propositionen föreslagna anslaget å 50 000 kronor täcker därför icke kostnaderna för denna utbildning. — Vid institutet bedrivs även en omfattande social utbildningsverksamhet och en kyrkokameral utbildningsverksamhet. Inklusivt eleverna på den kyrkomusikaliska linjen har institutet innevarande läsår 152 studerande. — Utbildningen på den sociala linjen är en socionomutbildning, vilken allmänt erkänts såsom kvalificerad och likvärdig med socialinstitutets. — Kostnaderna för institutets verksamhet har hittills helt bekostats av medel, som institutet erhållit genom kollekt och gåvor. Under senare år har institutet emellertid fått vidkännas avsevärda underskott för sin utbildningsverksamhet. Underskotten hade åren 1958 och 1959 uppgått till 94 293 respektive 120 660 kronor. Exklusive den kyrkomusikaliska linjen kunde underskottet för år 1960 beräknas till cirka 129 000 kronor. — Diakonsällskapet har i sin tjänst anställda tre prästerliga befattningshavare, varav en är direktor för sällskapets verksamhet, vilken bedrivs enligt av Kungl. Maj:t fastställda stadgar, en är studierektor för utbildningsverksamheten och en har att jämte de övriga deltaga i pastoralvården vid sällskapets sjukhem, att deltaga i viss undervisning vid skolan och att ansvara för institutets bibliotek. — Angående pastoralvården uppges, att densamma utgöres av enskild själavård, gudstjänster, andaktsstunder, konfirmationsundervisning, kyrkliga förrättningar av olika slag samt anordnande av församlingsaftnar m. m.

Vidare upplyses, att diakonsällskapet såsom bidrag till direktors lön ur kyrkofonden årligen erhåller 2 000 kronor och att direktor enligt stadgarna skall vara präst i svenska kyrkan.

Till stöd för yrkandet om ytterligare anslag ur kyrkofonden anföres.

De arbetsuppgifter, som åligger direktor motsvarar i väsentlig grad en församlingsprästs arbetsuppgifter i en större församling. Vi anser därför motiverat att det bidrag till direktors lön, som redan utgår från kyrkofonden, utökas att täcka hela lönebeloppet och att således bidrag ur kyrkofonden bör kunna utgå till avlöning i varje fall av direktor samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om en undersökning i detta avseende.

8. Övriga frågor om anslag ur kyrkofonden

Angående framställda yrkanden och remissyttrande hänvisas till propositionen (s. 34—35).

Departementschefen

Någon höjning av det nu utgående årliga bidraget å 35 000 kronor till Lutherska världsförbundets svenska sektion är jag inte beredd att tillstyrka.

Kostnaderna för resebidrag åt delegater vid olika kyrkliga konferenser m. m. i utlandet brukar regelmässigt bestridas från det särskilda anslaget ur kyrkofonden till extra utgifter, varom stadgas i 6 § andra stycket 9) lagen om kyrkofond och som från och med den 1 juli 1960 tills vidare utgår med 60 000 kronor för budgetår. För svenska kyrkans representation vid Kyrkornas världsråds generalförsamling i New Dehli torde emellertid de erforderliga resebidragen komma att sammanlagt uppgå till ett så stort belopp, att det svårligen kan bestridas inom ramen av ett oförändrat extra utgiftsanslag utan att menligt inkräkta på andra angelägna behov, som bör tillgodoses ur detta anslag. I enlighet med de av mig i proposition nr 101 till 1960 års riksdag förordade grunderna torde därför jämlikt 6 § andra stycket 9) kyrkofondslagen till bestridande av kostnaderna för här avsedda resebidrag böra anvisas ett särskilt engångsbelopp vid sidan av anslaget till extra utgifter. Detta belopp synes mig böra fastställas till 25 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare besluta rörande de bidrag som skall utgå härur.

9. Kungl. Maj:ts förslag

I anslutning till departementschefens anföranden under punkterna 1—8 här ovan har Kungl. Maj:t, såvitt här är i fråga, i propositionen föreslagit, att riksdagen måtte,

dels medgiva,

- a) att från och med den 1 juli 1961 tills vidare representationsbidrag må utgå till ärkebiskopen med 18 000 kronor, till biskopen i Lunds stift med 10 000 kronor och till annan biskop med 6 000 kronor för år räknat;

b) att ur kyrkofonden må till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse utgå dels ytterligare avlöningsbidrag för tiden den 1 januari 1960—den 30 juni 1961 med tillhoppa 18 700 kronor, dels årligen från och med budgetåret 1961/62 tills vidare elva bidrag om 18 500 kronor för avlönande enligt gällande grunder av präster, som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet;

c) att för anlåtande av biträde vid handläggningen inom vederbörande statsdepartement av kyrkliga ärenden må för budgetåret 1961/62 ur kyrkofonden utgå högst 50 000 kronor;

d) att från kyrkofonden må till åttonde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga överföras ett belopp av 86 000 kronor;

e) att ur kyrkofonden må från och med den 1 juli 1961 tills vidare enligt av mig förordade grunder dels utgå ersättning åt präst, som genomgår utbildning till präst för döva, dels ock bestridas kostnaderna för anordnande av sådan utbildning;

f) att ur kyrkofonden må för budgetåret 1961/62 utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 50 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet;

g) att ur kyrkofonden må till resekostnader m. m. för svenska kyrkans representanter vid Kyrkornas världsråds generalförsamling i New Dehli hösten 1961 utgå bidrag av 25 000 kronor;

h) att ur kyrkofonden må för underhållsarbeten i lokalerna för domkapitlet i Göteborg utgå ett belopp av 3 000 kronor;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i prästlönereglementet, som föranledes av vad som föreslagits under punkten a), samt i övrigt vidtaga de författningsändringar och utfärda de bestämmelser, som föranledes av vad departementschefen i det föregående förordat.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de i förevarande del av *propositionen* framlagda förslagen.

I anledning av *motionerna I: 561* och *II: 668* angående anslag ur kyrkofonden till avlöning av Evangeliska fosterlandsstiftelsens sjömanspräst i Hamburg vill utskottet ytterligare understryka den uppfattning åt vilken utskottet givit uttryck i sitt utlåtande nr 19 år 1960. Det är därför med beklagande utskottet konstaterat, att departementschefen ej funnit möjligt att åtminstone i någon mån tillgodose de av utskottet år 1960 framförda önskemålen. Ehuru utskottet inser, att den principiella frågan om anslag till en sammanslutning av den natur Evangeliska fosterlandsstiftelsen utgör kan vålla svårigheter, vill utskottet ifrågasätta om icke en lösning som tillgodoser utskottets önskemål är möjlig. Utskottet vill därvid särskilt framhålla, att ändamålet i fråga — främjande av sjömansvården — utan tvekan faller inom ramen för de ändamål kyrkofonden anses kunna tillgodose samt att sjömansvården i viss mån intager en särställning.

Beträffande frågan hur en sådan lösning, som nyss sagts, skall utformas är utskottet icke berett att taga slutlig ställning. Utskottet framförde föregående år den tanken att ökade medel kunde ställas till förfogande för svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse med medgivande för styrelsen att i viss utsträckning bidra även till kostnaderna för sjömansvård som bedrivs genom andra samfund än svenska kyrkan. Av *propositionen* framgår att sjömansvårdsstyrelsen icke har någon erinran mot ett sådant system. Genom föreskrifter torde möjlighet finnas att bereda sjömansvårdsstyrelsen insyn i de anslagna medlens användning. Det torde även vara möjligt att föreskriva att avlöningsbidrag skall avse prästvigd befattningshavare. En lösning enligt nu skisserade linjer skulle enligt utskottets mening vara ägnad att i väsentliga avseenden undanröja de principiella hinder som ansetts föreligga för bidrag ur kyrkofonden till Evangeliska fosterlandsstiftelsen.

Även andra lösningar än den nyss angivna torde stå till buds. I de vid föregående års riksdag väckta *motionerna* i detta ämne upplystes sålunda att samarbete förekommer mellan svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse och Evangeliska fosterlandsstiftelsen då det gäller sjömansvården. Enligt utskottets mening borde det ej anses uteslutet med en sådan form av samverkan att sjömansvårdsstyrelsen anställde — såvitt nu är i fråga — den för sjömansvården i Hamburg erforderlige prästerlige befattningshavaren och även ansvarade för vederbörandes lön, under det att verksamheten i övrigt omhänderhades av Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Med ett sådant system skulle det uppenbarligen ej möta principiella betänkligheter att anslå medel ur kyrkofonden såsom bidrag till vederbörande sjömansprästs avlöning.

Huruvida en samverkan av detta slag är möjlig att genomföra är svårt för utskottet att bedöma. Parternas egen inställning spelar här en avgörande roll. Såvitt utskottet kan finna skulle emellertid en lösning enligt dessa linjer vara till fördel, såväl för Evangeliska fosterlandsstiftelsen, som skulle få någon ekonomisk lättnad, som för sjömansvårdsstyrelsen, som — enligt vad stiftelsen antytt — eljest står inför eventualiteten att behöva övertaga hela det ekonomiska ansvaret för den av stiftelsen i bland annat Hamburg bedrivna verksamheten. Huruvida sjömansvårdsstyrelsen på grund av ett åtagande att svara för avlöningen av sjömansprästen i Hamburg bör erhålla ytterligare bidrag ur kyrkofonden får givetvis prövas i vanlig ordning — senast i samband med prövningen av anslagsfrågor inför budgetåret 1962/63 — men utskottet förutsätter att vid prövningen kommer att beaktas, att ett sådant bidrag kan utgöra ett villkor för åtagandet och att, om bidrag ej erhålles, verksamheten i fråga kan komma att helt upphöra eller i ekonomiskt hänseende helt överflyttas på sjömansvårdsstyrelsen.

Av motionerna I: 562 och II: 667, i vad däri framställts yrkande om undersökning angående möjligheterna att ur kyrkofonden kunna tilldela Sköndalsinstitutet anslag för avlöning av den vid institutet anställde direktorn, framgår att visst anslag ur kyrkofonden redan utgår såsom bidrag till direktors lön. På grund härav skulle kunna göras gällande att hinder av principiell natur ej möter mot att taga kyrkofondsmedel i anspråk för hela avlöningen till direktor. Ett sådant betraktelsesätt synes dock utskottet icke riktigt. Den vid Sköndalsinstitutet bedrivna verksamheten är, såsom framgår av den föregående redogörelsen, av mångskiftande slag. Direktor har att i större eller mindre utsträckning öva tillsyn över hela denna verksamhet, som emellertid endast till en begränsad del kan sägas vara av sådan art att den faller inom ramen för de ändamål kyrkofondsmedel anses böra tillgodose. Enligt utskottets mening föreligger för närvarande icke skäl att verkställa en undersökning med det av motionärerna angivna syftet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition i den del densamma behandlats av tredje lagutskottet;

B. att motionerna I: 561 och II: 668 i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet anført och hemställt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 562 och II: 667 i vad desamma behandlats av tredje lagutskottet icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 mars 1961

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald*, Grym, Göran Karlsson, Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Åkesson, Ernst Olsson och Wirmark;

från andra kammaren: herrar Levin, Nyberg*, fru Torbrink, herrar Jansson i Benestad, Persson i Tandö, Hammarberg, Tobé och Turesson.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.